

FI

FI

FI

EUROOPAN YHTEISÖJEN KOMISSIO

Bryssel 13.11.2008
KOM(2008) 770 lopullinen

**KOMISSION KERTOMUS
EUROOPAN PARLAMENTILLE, NEUVOSTOLLE,
EUROOPAN TALOUS- JA SOSIAALIKOMITEALLE
SEKÄ ALUEIDEN KOMITEALLE**

**EUROOPAN LAAJUISIA ENERGIAVERKKOJA KOSKEVAN OHJELMAN
TÄYTÄNTÖÖNPANOSTA KAUELLA 2002–2006**

asetuksen (EY) N:o 2236/1995 16 artiklan mukaisesti

**KOMISSION KERTOMUS
EUROOPAN PARLAMENTILLE, NEUVOSTOLLE,
EUROOPAN TALOUS- JA SOSIAALIKOMITEALLE
SEKÄ ALUEIDEN KOMITEALLE**

**EUROOPAN LAAJUISIA ENERGIAVERKKOJA KOSKEVAN OHJELMAN
TÄYTÄNTÖÖNPANOSTA KAUELLA 2002–2006**

asetuksen (EY) N:o 2236/1995 16 artiklan mukaisesti

1. JOHDANTO

Komissio antaa Euroopan laajuisia energiaverkkoja (TEN-E) koskevan ohjelman täytäntöönpanoselvityksen 2002–2006 Euroopan parlamentille, neuvostolle, Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle sekä alueiden komitealle Euroopan laajuisien verkkojen alaan liittyvän yhteisön rahoitustuen myöntämistä koskevista yleisistä säännöistä 18 päivänä syyskuuta 1995 annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 2236/95¹ (jäljempänä 'TEN-varainhoitoasetus') 16 artiklan mukaisesti.

Tässä selvityksessä käsitellään TEN-E-hankkeita, joille on myönnetty yhteisrahoitusta TEN-E-budjetista kaudella 2002–2006 (tutkimukset ja työt). Lisäksi tarkastellaan ensisijaisten TEN-E-hankkeiden käytännön toteutuksen etenemistä tutkimusajanjaksolla.

Tarkasteltavana ajanjaksona voimassa olivat vuonna 1996 vahvistetut Euroopan laajuisia energiaverkkoja koskevat suuntaviivat² (jäljempänä 'vuoden 1996 TEN-E-suuntaviivat'), jotka kattavat vuodet 2002 ja 2003, vuonna 2003 vahvistetut Euroopan laajuisia energiaverkkoja koskevat suuntaviivat³ (jäljempänä 'vuoden 2003 TEN-E-suuntaviivat'), jotka kattavat vuodet 2004–2006, sekä vuonna 1995 vahvistettu TEN-varainhoitoasetus, joka kattaa koko ajanjakson 2002–2006. Vuonna 2003 tapahtunut lainsäädäntökehityksen muutos on otettu huomioon tässä täytäntöönpanokertomuksessa.

Tärkein tapahtuma kyseessä olevalla ajanjaksolla oli kymmenen uuden jäsenvaltion liittyminen unioniin vuonna 2004. Jotta uusi Euroopan naapuruuspolitiikka voitaisiin ottaa täysimääräisesti huomioon, Euroopan laajuisia energiaverkkoja koskevat muutetut suuntaviivat⁴ vahvistettiin 6. syyskuuta 2006.

Komissio katsoi tärkeäksi käsitellä infrastruktuuriin liittyviä ongelmia EU:n strategisessa energiakatsauksessa (SEER), jota Eurooppa-neuvosto oli siltä pyytänyt maaliskuussa 2006. Vuonna 2006 vahvistettuihin TEN-E-suuntaviivoihin perustuva

¹ EYVL L 228, 23.9.1995, s. 1–7.

² Päätös N:o 1254/96/EY, tehty 5. kesäkuuta 1996, EYVL L 161, 29.6.1996, s. 147.

³ Päätös N:o 1229/2003/EY, tehty 26. kesäkuuta 2003, EUVL L 176, 15.7.2003, s. 11.

⁴ Päätös N:o 1364/2006/EY, tehty 6. syyskuuta 2006, EUVL L 262, 22.9.2006, s. 1.

tiedonanto tärkeimpiä yhteenliitántöjä koskevasta suunnitelmasta⁵ annettiin 10. tammikuuta 2007 osana SEER-pakettia.

2. SOVELLETTAVA LAINSÄÄDÄNTÖ KAUELLA 2002–2006

2.1.1. TEN-E-suuntaviivat

Ensimmäiset Euroopan laajuisia energiaverkkoja koskevat Euroopan yhteisön suuntaviivat vahvistettiin vuonna 1996⁶. Suuntaviivoissa yksilöitiin mahdolliset EU:n yhteisrahoituksen tukikelpoiset hankkeet sekä niiden tukikelpoisuuden perusteet. Alkuperäistä luetteloa yhteistä etua koskevista hankkeista, jotka ovat mahdollisesti oikeutettuja yhteisön rahoitustukeen, on muutettu kahdesti, vuonna 1997⁷ ja vuonna 1999⁸.

TEN-E-suuntaviivoja tarkistettiin vuonna 2003⁹ energiainfrastruktuuria koskevan komission ehdotuspaketin yhteydessä. Tarkistukselle tehtiin laajennettu vaikutusten arviointi.

Avainasemassa oli tiettyjen ensisijaisiin hankekokonaisuuksiin sisältyvien hankkeiden valmistuminen. Nämä hankkeet ovat rajat ylittäviä tai niillä on merkittävä vaikutus rajat ylittävään energiansiirtokapasiteettiin.

Aiemmin vuoden 1996 suuntaviivojen liitteessä määritettyä (ja vuosina 1997 ja 1999 muutettua) yhteistä etua koskevien hankkeiden luetteloa muokattiin ja täydennettiin näin ollen suuntaviivojen tarkistuksen myötä. Samalla yksilöitiin 12 ensisijaisten hankkeiden linjausta. Linjauksissa on otettu huomioon sisämarkkinoiden tehokkaaseen toimintaan ja korkean energian toimitusvarmuuden saavuttamiseen tarvittavat yhteydet. Sähkö- ja kaasuverkkoja koskevat haasteet eroavat toisistaan seuraavalla tavalla:

i) Olemassa oleva sähköverkkojen yhteenliitántöjen kapasiteetti katsottiin riittämättömäksi tulevaa vaihdon ja kaupan kasvua ajatellen. Tästä johtuen valtion- ja hallitusten päämiehet sopivat maaliskuussa 2002 Barcelonan Eurooppa-neuvostossa jäsenvaltioille asetettavasta suuntaa-antavasta tavoitteesta, jonka mukaan sähköverkkojen yhteenliitántästeen tulisi olla kaikissa maissa vähintään 10 prosenttia maan käytössä olevasta tuotantokapasiteetista vuoteen 2005 mennessä.

ii) Maakaasun suhteen on odotettavissa, että riippuvuus kaasun tuonnista kasvaa seuraavien 20–30 vuoden aikana EU:n omien varojen loppumisen vuoksi. Kaasun tuontia koskevaksi realistiseksi TEN-E-politiikan tavoitteeksi asetettiin 70 miljardin kuutiometrin lisäkapasiteetti vuoteen 2013 mennessä tuonnille Venäjällä, Pohjois-Afrikassa, Kaspianmeren alueella ja Lähi-idässä sijaitsevista lähteistä. Tällä hetkellä maakaasun pääasialliset toimittajat ovat Norja, Venäjä ja Pohjois-Afrikka. Tulevaisuudessa Kaspianmeren, Lähi-idän ja Persianlahden alueiden merkitys

⁵ KOM(2006) 846.

⁶ Päätös N:o 1254/96/EY, EYVL L 161, 29.6.1996, s. 147.

⁷ Päätös N:o 1047/97/EY, EYVL L 152, 11.6.1997, s. 12.

⁸ Päätös N:o 1741/99/EY, EYVL L 207, 6.8.1999, s. 1.

⁹ Päätös N:o 1229/2003/EY, EUVL L 176, 15.7.2003, s. 11.

toimittajina kasvaa laivoilla kuljetettavan nesteytetyn maakaasun (LNG) kehityksen ansiosta. Nämä lähteet määrittävät luonnolliset kuljetusreitit sekä LNG-terminaalien ja uudelleenkaasuunnuttamiskapasiteettien tarpeen.

2.1.2. TEN-varainhoitoasetus

Vuonna 1995 vahvistettua TEN-varainhoitoasetusta muutettiin energia-asioiden osalta 21. huhtikuuta 2004 annetuilla Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksilla (EY) N:o 788/2004¹⁰ ja (EY) N:o 807/2004¹¹. Varainhoitoasetuksessa asetetaan ehdot, joiden perusteella TEN-E-suuntaviivoissa yksilöidyt TEN-E-hankkeet ovat yhteisrahoituskelpoisia. Erityisesti siinä määritetään rahoituksen osuudet tutkimuksissa (enintään 50 % tutkimuksen kustannuksista) ja töissä (enintään 10 % hankkeen kustannuksista).

TEN-varainhoitoasetuksen 5 artikla, sellaisena kuin se on muutettuna asetuksella (EY) N:o 807/2004, merkitsi todellista edistysaskelta, koska siinä sallittiin korkeampi rahoituksen osuus (enintään 20 %) töitä varten hankkeissa, jotka ovat vuoden 2003 TEN-E-suuntaviivoissa tarkoitettuja ensisijaisia hankkeita. Tämä riippui kuitenkin edelleen täytäntöönpanosäännöistä, jotka kaipaivat yksinkertaistamista, ja määrärahoista, jotka ovat rajalliset.

3. YKSITTÄISTEN HANKKEIDEN EDISTYMINEN

Vuoteen 2003 saakka vuoden 1996 TEN-E-suuntaviivojen liitteessä ja vuodesta 2003 alkaen vuoden 2003 TEN-E-suuntaviivojen liitteessä III määritettyjen yhteistä etua koskevien hankkeiden edistymisestä on kerrottu vuonna 2006 julkaistussa kertomuksessa Euroopan laajuisia energiaverkkoja koskevien suuntaviivojen täytäntöönpanosta kaudella 2002–2004¹² sekä kauden 2004–2006 TEN-E-hankkeiden täytäntöönpanon arviointi- ja analyysitutkimuksessa¹³, jonka riippumattomat asiantuntijat suorittivat vuonna 2006 energian ja liikenteen pääosaston toimeksiannosta.

Kaudella 2002–2006 saatettiin valmiiksi 57 yhteistä etua koskevaa sähköhanketta ja 23 yhteistä etua koskevaa kaasuhanketta¹⁴. Näistä 80 hankkeesta 68 kuului vuonna 2003 vahvistetuissa suuntaviivoissa määritettyihin ensisijaisiin hankekokonaisuuksiin. Yhteenveto näistä tuloksista on esitetty taulukossa 1.

Taulukko 1: Kaudella 2002–2006 valmistuneet yhteistä etua koskevat hankkeet

	2002	2003	2004	2005	2006	2002–2006
Sähkö	15	21	6	9	6	57
Ensisijaiset hankkeet	14	20	6	9	5	54

¹⁰ EUVL L 138, 30.4.2004, s. 17.

¹¹ EUVL L 143, 30.4.2004, s. 46.

¹² KOM(2006) 443 ja SEC(2006) 1059, komission yksiköiden valmisteluasiakirja, 7.8.2006.

¹³ Loppuraportti on saatavissa osoitteessa http://ec.europa.eu/ten/energy/studies/index_en.htm.

¹⁴ Tässä kappaleessa ja taulukossa 1 mainitut yhteistä etua koskevat hankkeet on määritetty vuoden 2003 TEN-E-suuntaviivojen liitteessä III, jolla muutetaan ja täydennetään vuoden 1996 TEN-E-suuntaviivoissa määritettyä yhteistä etua koskevien hankkeiden luetteloa.

Kaasu	4	4	3	9	3	23
<i>Ensisijaiset hankkeet</i>	2	3	1	7	1	14
YHTEENSÄ	19	25	9	18	9	80
<i>Ensisijaiset hankkeet</i>	16	23	7	16	6	68

Tarkastelujaksolla valmiiksi saatetuista 80 hankkeesta 17 sai osarahoitusta TEN-E-talousarviosta (vuosien 1995 ja 2006 välisenä aikana). Yksityiskohtainen luettelo kaudella 2002–2006 valmistuneista yhteistä etua koskevista hankkeista on liitteessä.

4. TEN-E-HANKKEIDEN RAHOITUS

4.1. Yksityinen sektori

Siirtoverkko-operaattorien omat resurssit ovat tärkeimmät rahoituslähteet toteutetuissa hankkeissa. Tarkkojen ja käyttökelpoisten lukujen saaminen siirtoverkko-operaattorien kokonaisinvestoinneista Euroopan laajuisia energiaverkkoja koskeviin hankkeisiin on vaikeaa, erityisesti sellaisten hankkeiden osalta, joihin ei ole haettu TEN-E-rahoitusta.

4.2. Jäsenvaltioiden myöntämä rahoitus

Useimmissa tapauksissa jäsenvaltiot eivät osallistu suoraan Euroopan laajuisia energiaverkkoja koskevien hankkeiden rahoitukseen, koska hankkeet ovat useimmiten siirtoverkko-operaattorien toteuttamia.

4.3. TEN-E-rahoitusohjelma

Euroopan laajuisten energiaverkkojen TEN-E-rahoitus edustaa useimmissa tapauksessa melko rajallista osuutta kokonaiskustannuksista. TEN-E-rahoituksen roolina on toimia katalysaattorina, jonka avulla saadaan mukaan muita investointilähteitä ja/tai edistetään hankkeen toteutumista TEN-E-nimikkeen avulla.

Komissio vastaanotti 132 TEN-E-rahoitushakemusta vuosina 2002–2006. Näistä 72¹⁵ sai rahoitustukea: 42 koski sähköhankkeita ja 30 kaasuhankkeita. Yhteensä 72 rahoituspäätöksestä 3 koski töitä (2 sähköalalla, yksi kaasualalla); muut rahoitetut hankkeet liittyivät tutkimuksiin. Tarkemmat tiedot valintaprosessista on esitetty taulukossa 2.

Taulukko 2: TEN-E-rahoituskohteiden valinnan yksityiskohtaiset tulokset kaudella 2002–2006

	2002	2003	2004	2005	2006	2002–2006
Vastaanotetut ehdotukset	28	37	35	18	14	132
Sähkö	13	24	15	12	10	74
<i>Tutkimukset</i>	10	14	13	10	10	57
<i>Työt</i>	3	10	2	2	0	17
Kaasu	15	13	20	6	4	58

¹⁵ Luettelo rahoitusta saaneista hankkeista on saatavissa osoitteessa http://ec.europa.eu/ten/energy/studies/index_en.htm.

<i>Tutkimukset</i>	11	12	17	6	3	49
<i>Työt</i>	4	1	3	0	1	9
<u>Myönteiset rahoituspäätökset</u>	12	13	18	16	13	72
Sähkö	6	7	10	10	9	42
<i>Tutkimukset</i>	6	7	9	9	9	40
<i>Työt</i>	0	0	1	1	0	2
Kaasu	6	6	8	6	4	30
<i>Tutkimukset</i>	6	6	8	6	3	29
<i>Työt</i>	0	0	0	0	1	1

Kaudella 2002–2006 TEN-E-budjettikohdasta myönnettiin tukea yhteensä noin 93 726 000 euroa (ks. taulukko 3). Tästä summasta 57 prosenttia käytettiin kaasualalla ja 43 prosenttia sähköalalla. Summasta 94 prosenttia käytettiin tutkimusten osarahoittamiseen (enintään 50 % kokonaisrahoituksesta) ja 6 prosenttia töiden osarahoittamiseen (enintään 10 % kokonaisrahoituksesta).

Taulukossa 3 on esitetty yksityiskohtaiset tiedot TEN-E-sitoumuksista kaudella 2002–2006.

Taulukko 3: TEN-E-sitoumukset kaudella 2002–2006 (miljoonaa euroa)

	2002	2003	2004	2005	2006	2002–2006
TEN-E-talousarvio	21,0	21,62	21,5	21,5	21,55	107,170
Sitoumukset	14,505	18,498	20,106	20,585	20,032	93,726
Sähkö	3,427	6,133	10,205	9,042	11,223	40,030
<i>Tutkimukset</i>	3,427	6,133	9,199	6,042	11,223	36,024
<i>Työt</i>	0	0	1,006	3,000	0	4,006
Kaasu	11,078	12,365	9,901	11,543	8,809	53,696
<i>Tutkimukset</i>	11,078	12,365	9,901	11,543	7,089	51,976
<i>Työt</i>	0	0	0	0	1,720	1,720

Suurin osa vastaanotetuista ehdotuksista hylättiin valintaprosessissa vuonna 2002, koska ne eivät täyttäneet tukikelpoisuusperusteita, ne eivät olleet toteuttamisvalmiita ja/tai ehdotus oli puutteellinen. Tämän seurauksena vain 70 prosenttia käytettävissä olevista määrärahoista voitiin sitoa.

Vuonna 2003 valituille hankkeille myönnetty TEN-E-tuki vastasi lähes 100:aa prosenttia käytettävissä olevasta budjetista. Koska yksi hakija kuitenkin vetäytyi yhdestä valitusta hankkeesta, vain 86 prosenttia käytettävissä olevista määrärahoista voitiin sitoa.

Vuonna 2004 valituille hankkeille myönnetty TEN-E-tuki oli yhteensä 21 484 260 euroa, mikä vastasi lähes 100:aa prosenttia käytettävissä olevasta budjetista. Yksi hakija kuitenkin vetäytyi myös yhdestä vuonna 2004 valitusta ehdotuksesta, minkä seurauksena 94 prosenttia käytettävissä olevista määrärahoista voitiin sitoa.

Vuonna 2005 käytettävissä olevasta budjetista 96 prosenttia voitiin sitoa.

Vuonna 2006 vastaanotettiin melko vähän ehdotuksia, joista yksi ei ollut tukikelpoisuusperusteiden mukainen. Kaikki tukikelpoiset ehdotukset läpäisivät arviointiprosessin. Niille myönnetty TEN-E-tuki oli yhteensä 20 032 000 euroa. Tämän seurauksena vain 93 prosenttia käytettävissä olevista määrärahoista voitiin sitoa.

Rahoitus jakautui vuoden 2003 TEN-E-suuntaviivoissa määritellyille, kaudella 2004–2006 tuensaajien joukkoon valituille ensisijaisille hankkeille seuraavasti: lähes 61 prosenttia käytettävissä olevista määrärahoista myönnettiin ensisijaisiin hankekokonaisuuksiin kuuluville hankkeille ja 39 prosenttia yhteistä etua koskeville hankkeille. Sähköverkot saivat 47 prosenttia ja kaasuverkot 53 prosenttia ensisijaisiin hankkeisiin käytetyistä määrärahoista. Yhteistä etua koskeviin hankkeisiin käytetyistä määrärahoista sähköverkot saivat 55 prosenttia ja kaasuverkot 45 prosenttia.

TEN-E-ohjelma keskittyy pääasiassa tutkimusten yhteisrahoitukseen hankkeiden varhaisessa kehitysvaiheessa, jolloin on tavallista suurempi riski, että hankkeiden vetäjät vetäytyvät hankkeista tai peruuttavat ne. Jos TEN-E-budjettia kasvatettaisiin, hankkeiden yhteisrahoitusta voitaisiin jatkaa myöhempään kehitysvaiheeseen (rakennusvaiheeseen) erityisesti tapauksissa, joissa on kyse toimitusvarmuuden takaamisesta.

4.4. Euroopan investointipankin (EIP) lainat

Siitä asti, kun Euroopan laajuisia verkkoja koskeva aloite käynnistettiin 1990-luvulla, Euroopan laajuiset verkot ovat olleet tärkeä EIP:n luotonannon kohde.

EIP:n energiainfrastruktuuriin liittyviä lainoja myönnetään hankkeille, jotka sisältyvät Euroopan laajuisia energiaverkkoja koskeviin suuntaviivoihin¹⁶, sekä muille energiainfrastruktuurihankkeille, jotka täyttävät TEN-E-suuntaviivojen liitteissä I ja II määritetyt perusteet. Kaudella 2002–2006 myönnettyjen lainojen kokonaissumma oli 831 miljoonaa euroa sähköalalla ja 2,185 miljardia euroa kaasualalla. Noin 36 prosenttia kokonaissummasta myönnettiin ensisijaisille hankkeille, lähes 50 prosenttia yhteistä etua koskeville hankkeille ja noin 14 prosenttia muille TEN-hankkeille, joita ei ole mainittu TEN-E-suuntaviivojen liitteessä III mutta jotka sisältyvät TEN-E-suuntaviivojen liitteissä I ja II määritettyihin ensisijaisiin hankekokonaisuuksiin (ks. taulukko 4). Lainoilla tuettiin laajoja rajat ylittäviä hankkeita (sähköverkkojen välisiä liitännöitä, kaasunjakeluverkkoja) ja siirtoverkkojen laajentamista ja/tai vahvistamista, mukaan luettuina varastointi ja nesteytetyn maakaasun terminaalit.

Taulukko 4: Euroopan investointipankin koko Eurooppaa koskevaa energiainfrastruktuuria varten myöntämät lainat kaudella 2002–2006 (miljoonaa euroa)

	2002 ¹⁷	2003	2004	2005	2006	2002–2006
--	--------------------	------	------	------	------	-----------

¹⁶ Tässä kohdassa ja taulukossa 4 tarkoitetaan vuonna 1996 julkaistuja TEN-E-suuntaviivoja vuonna 2002 tuettujen hankkeiden osalta ja vuonna 2003 julkaistuja suuntaviivoja vuodesta 2003 alkaen tuettujen hankkeiden osalta.

¹⁷ Mikään EIP:n vuonna 2002 tukemista hankkeista ei kuulunut vuonna 2003 vahvistetuissa TEN-E-suuntaviivoissa määritettyihin ensisijaisen hankkeiden linjauksiin.

Sähkö (summat)	50	140	0	615	26	831
<i>Ensisijaiset TEN-hankkeet</i>	0	0	0	125	0	125
<i>Yhteistä etua koskevat TEN-hankkeet</i>	50	140	0	330	0	520
<i>Muut TEN-hankkeet</i>	0	0	0	160	26	186
Kaasu (summat)	155	273	1 272	277	208	2 185
<i>Ensisijaiset TEN-hankkeet</i>	0	230	705	0	22	957
<i>Yhteistä etua koskevat TEN-hankkeet</i>	0	43	500	277	186	1 006
<i>Muut TEN-hankkeet</i>	155	0	67	0	0	222
KOKONAISSUMMAT	205	413	1 272	892	234	3 016
<i>Ensisijaiset TEN-hankkeet</i>	0	230	705	125	22	1 082
<i>Yhteistä etua koskevat TEN-hankkeet</i>	50	183	500	607	186	1 526
<i>Muut TEN-hankkeet</i>	155	0	67	160	26	408

4.5. Koheesiopolitiikka

Energiainfrastruktuuri saa merkittävää tukea rakennerahastoista. Huomattava osa tästä tuesta on usein varattu yleisesti energiainfrastruktuurille, kuten jakeluverkoille, eikä yksinomaan verkkojen välisille yhdysliitännöille. Kaudella 2000–2006 koheesiopolitiikkaan perustuva suora taloudellinen tuki energiainfrastruktuureja varten (tuotanto ja jakelu) oli yhteensä 293 283 755 euroa tavoitteen 1 osalta ja 26 306 822 euroa tavoitteen 2 osalta¹⁸.

4.6. Rahoitusinfrastruktuuri kolmansissa maissa

4.6.1. PHARE

Keski- ja Itä-Euroopan maissa PHARE-ohjelman kautta toteutetulla rajat ylittävällä yhteistyöohjelmalla rahoitettiin useita hankkeita, joihin kuului infrastruktuurien ja paikallisen veden-, kaasun- ja sähkönjakelun parantaminen, sekä energia- ja liikennealan toimia, joiden tavoitteena oli Euroopan laajuisten verkkojen kehittäminen.

4.6.2. CARDS

Kauden 2002–2006 kattavasta alueellisesta strategiasta ja Albanian, Bosnia ja Hertsegovinan, Kroatian, entisen Jugoslavian tasavallan Makedonian ja Jugoslavian liittotasavallan maakohtaisista strategioista päätettiin vuoden 2001 lopulla. Yhtenä CARDS-ohjelman alueellisen strategian erityisenä alueellista yhteistyötä koskevana tavoitteena oli yhdentää vakautus- ja assosiaatioprosessiin osallistuvat maat uudelleen eurooppalaisiin infrastruktuuriverkkoihin eli liikenne-, rajavalvonta- ja energiaverkkoihin auttamalla niitä kehittämään johdonmukaisia infrastruktuuristrategioita, joihin liittyy kansainvälinen ulottuvuus liikenteen ja energian aloilla.

¹⁸ SEC(2007)1456, Commission Staff Working Document – Annex to the Report from the Commission – 18th Annual Report on Implementation of the Structural Funds (2006) (Komission yksiköiden valmisteluasiakirja – Liite komission kertomukseen – 18. vuosikertomus rakennerahastojen täytäntöönpanosta (2006)).

Tätä kehystä voidaan pitää valmistelevana toimenä, joka mahdollistaa kyseisten, liittymistä valmistelevien maiden integroimisen TEN-E-verkkoihin ja varmistaa verkon yhdenmukaisuuden Euroopan unionin ja ympäröivien maiden välillä.

4.6.3. *ISPA*

Energiapolitiikka ei kuulunut Keski- ja Itä-Euroopan ehdokasmaiden liittymistä edeltävän rakennepolitiikan välineen (ISPA) kohdealoihin kaudella 2000–2006.

4.6.4. *TACIS*

TACIS-ohjelmalla katettiin kaudella 2000–2006 infrastruktuuriverkkojen, erityisesti putkilinjojen ja energiansiirtoverkkojen, kustannuksia Itä-Euroopan ja Keski-Aasian maissa¹⁹.

4.6.5. *MEDA*

MEDA-ohjelman soveltamisalaan kuuluivat Algeria, Kypros, Egypti, Israel, Jordania, Libanon, Malta, Marokko, Syyria, Tunisia, Turkki sekä Gazan ja Länsirannan miehitettyt alueet, ja sillä katettiin talouden infrastruktuurien parantamisen kustannuksia myös energia-alalla²⁰.

Yhteisö tuki MEDA-ohjelman kautta eurooppalais-arabialaisten Mashrek-kaasumarkkinoiden (EAMGM) luomista vuonna 2005 yhteensä 6 miljoonalla eurolla. EAMGM-järjestelmä edistää muun muassa alueen keskeisten yhteysinfrastruktuurien valmistumista (mm. Arab Gas Pipeline -kaasuputki) ja kannustaa lisäämään kaasun käyttöä. Osallistujamaat ovat Egypti, Jordania, Libanon ja Syyria. Hankkeen on määrä valmistua vuoden 2008 lopussa.

Uusi eurooppalainen naapuruuden ja kumppanuuden väline on korvannut MEDA- ja TACIS-ohjelmat vuodesta 2007 alkaen.

5. **ARVIOINTI**

5.1. **Väliarviointi**

Riippumattomat asiantuntijat tekivät vuonna 2004 komission toimeksiannosta TEN-energiaohjelman väliarvioinnin²¹ kauden 2000–2006 osalta.

Väliarvioinnin kaksi päätavoitetta olivat TEN-E-ohjelman kautta rahoitettujen tutkimusten ja hankkeiden vaikutusten arviointi sekä käytännön suositusten antaminen ohjelman yleisen tehokkuuden parantamiseksi.

Arvioinnissa päädyttiin siihen, että kesäkuussa 2003 vahvistetuissa TEN-E-suuntaviivoissa nimettyjen hankkeiden vaikutukset ovat olleet myönteisiä, ja korostettiin uusien suuntaviivojen avainkohtia:

¹⁹ Neuvoston asetus (EY) N:o 99/2000, annettu 29. joulukuuta 1999, EYVL L 12, 18.1.2000, s. 1–9.

²⁰ Neuvoston asetus (EY) N:o 1488/96, annettu 23. heinäkuuta 1996, EYVL L 189, 30.7.1996, s. 1–9.

²¹ Väliarvioinnin loppuraportti on saatavissa osoitteessa http://ec.europa.eu/ten/energy/studies/index_en.htm.

- uusien jäsenvaltioiden energiaverkkojen integroimisen kautta saavutettava koheesio
- uusiutuvan energian tuotantolähdeliitännöjen edistämisen mukanaan tuomat ympäristöhyödyt
- energian sisämarkkinoiden tukeminen vaihtokapasiteettien kasvattamisen kautta
- energian toimitusvarmuuden parantaminen kapasiteetteja sekä lähteiden ja reittien monipuolisuutta lisäämällä
- yhteistyö naapurimaiden kanssa.

Arviointikertomuksessa annettujen suositusten pohjalta ryhdyttiin seuraaviin toimiin:

- suhteiden vahvistaminen jäsenvaltioihin, jotta niiden tarpeet ja politiikka energiaverkkojen osalta ymmärrettäisiin entistä paremmin
- komission rahoituksen keskittäminen entistä enemmän hankkeisiin, joiden merkitys on suurin (koko Eurooppaa koskevat hankkeet ja ensisijaiset hankkeet)
- yhteistoiminnan vahvistaminen muiden asiaan liittyvien välineiden, kuten rakennerahastojen ja Euroopan investointipankin kanssa sisäisten synergioiden hyödyntämiseksi ja kaiken hyödyn saamiseksi TEN-E-verkosta viiteverkkona.

5.2. Jälkiarviointi

Riippumattomat asiantuntijat suorittavat vuonna 2008 komission toimeksiannosta TEN-energiaohjelman osarahoitusta kaudella 2000–2006 saaneiden hankkeiden jälkiarvioinnin Euroopan laajuisten verkkojen alaan liittyvän yhteisön rahoitustuen myöntämistä koskevista yleisistä säännöistä 18 päivänä syyskuuta 1995 annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 2236/95²² 15 artiklan mukaisesti.

5.3. Rahoituspäätösten seuranta

Sopimusten ja päätösten seuranta perustuu pääasiassa tuensaajan velvollisuuteen raportoida osarahoitusta saaneen tutkimuksen tai työn etenemisestä sekä perustella asianmukaisesti mahdolliset sopimuksen tai päätöksen muutosta koskevat pyynnöt.

Komissiolle on lähetetty 28 jatkopyyntöä, jotka liittyvät 20:een kaudella 2002–2006 tehdyistä 72 rahoituspäätöksestä, ja komissio on hyväksynyt näistä 26 (11 sähköön ja 15 kaasuun liittyvää pyyntöä). Viivästysten tärkeimmät syyt olivat seuraavat: viivästykset lupamenettelyissä, markkinoilla tapahtunut kehitys, joka saattaa johtaa strategiamuutoksiin, hankkeen siirtyminen uudelle tuensaajalle direktiivin 2003/55/EY²³ ja direktiivin 2003/54/EY²⁴ mukaisesti, tarve ratkaista teknisiä ongelmia sekä yrityksessä tapahtuneet muutokset.

²² EYVL L 228, 23.9.1995, s. 1–7.

²³ EUVL L 176, 15.7.2003, s. 57–78.

²⁴ EUVL L 176, 15.7.2003, s. 37–56.

6. ULKOSUHTEET

Vuosina 2003 ja 2006 tehdyillä TEN-E-suuntaviivojen tarkistuksilla vahvistettiin Euroopan laajuisten energiaverkkojen ulkoista ulottuvuutta lisäämällä yhteyksiä liittymisneuvotteluja käyviin maihin ja naapurimaihin. Vuoden 2006 tarkistuksessa kiinnitettiin erityisesti huomiota tarpeeseen integroida uudet jäsenvaltiot, liittymisneuvotteluja käyvät maat ja ehdokasmaat täydellisesti näihin suuntaviivoihin sekä tarpeeseen mukauttaa suuntaviivat tarvittavilta osin Euroopan unionin uuden naapuruuspolitiikan mukaisiksi.

Näin ollen TEN-E-suuntaviivoissa nostetaan ensisijaisiksi uudet putkilinjat Venäjän, Algerian ja Kaspianmeren kaasukentiltä Euroopan unionin alueelle sekä nesteytetyn maakaasun terminaalit ja maanalaiset kaasuväylät. Lisäksi niissä keskitytään Välimeren alueen jäsenvaltioiden ja Välimeren eteläpuolisten maiden välisiin sähköyhteyksiin, erityisesti käyttämällä synkronista liitäntää sähkönsiirron koordinoituihin (UCTE) järjestelmään, lisäämällä liitäntöjä Kaakkois-Eurooppaan ja Turkkiin sekä parantamalla Baltian maiden yhteyksiä Keski- ja Itä-Euroopan sekä Pohjois-Euroopan markkinoihin.

EU:n ja Venäjän välinen energiaa koskeva vuoropuhelu käynnistettiin vuonna 2001. Sen tarkoituksena on edistää EU:n ja Venäjän suhteita energia-alalla. EU:n ja Venäjän energiaa koskevan vuoropuhelun tärkeimmät saavutukset on julkaistu useissa seurantakertomuksissa²⁵. Vuonna 2006 esiin nostettiin kolme huomiota vaativaa aihealuetta: i) energiatehokkuus, ii) energiamarkkinoiden kehitys ja iii) ennusteet ja skenaariot. Energiamarkkinoiden kehitystä käsittelevän ryhmän sisälle on luotu energiainfrastruktuuria käsittelevä alaryhmä, jonka aiheena ovat energiayhteydet Venäjän ja Euroopan unionin välillä. Erityisesti tutkitaan mahdollisuutta toteuttaa Venäjän ja EU:n yhteisiä etuja koskevia hankkeita. Lisäksi vuoden 2004 TEN-E-budjettikohdasta tuetaan rahallisesti tutkimusta, jossa selvitetään mahdollisuutta luoda synkroninen yhteys UCTE-järjestelmän ja Baltian maiden sekä edelleen Venäjän IPS/UPS-järjestelmän välille. Tutkimuksen edistymistä seurataan edellä mainitussa alaryhmässä.

Ukraina ja Moldova ovat yhdessä hakeneet UCTE:n täysjäsenyyttä. UCTE:hen on perustettu erityinen tekninen komitea valmistelevaan tutkimusta toimenpiteistä, joihin Ukrainan ja Moldovan on ryhdyttävä voidakseen liittyä eurooppalaiseen sähköjärjestelmään.

7. MUITA UNIONIN POLITIIKANALOJA, JOILLA ON TEN-E-ULOTTUVUUS

7.1. Ympäristö

Ensisijaisissa TEN-E-tavoitteissa on otettu huomioon 23. ja 24. maaliskuuta 2001 kokoontuneen Tukholman Eurooppa-neuvoston päätelmät, jotka koskevat energiamarkkinoiden toimintaa varten tarvittavan infrastruktuurin kehittämistä. Erityisesti tulee panostaa uusiutuvien energianlähteiden käytön lisäämiseen, sillä se edistää kestävässä kehityksessä tarvittavaa politiikkaa. EU:n ympäristölainsäädännön

²⁵

Seurantakertomukset

ovat

saatavissa

osoitteessa

http://ec.europa.eu/energy/russia/joint_progress/index_en.htm.

merkittävää vaikutusta korostetaan. Erityisesti lintudirektiiviä²⁶, luontotyyppidirektiiviä²⁷, ympäristövaikutusten arviointia (YVA) koskevaa direktiiviä²⁸, strategista ympäristöarviointia (SYA) koskevaa direktiiviä²⁹ sekä vesipolitiikan puitedirektiiviä³⁰ on noudatettava.

Jäsenvaltioiden viranomaiset vastaavat suunnittelu- ja lupamenettelyistä, ja niiden on varmistettava ympäristölainsäädännön noudattaminen; lopullisen päätöksen tekevät paikalliset viranomaiset.

TEN-E-määrärahojen jaossa erityistä huomiota kiinnitetään siihen, miten osarahoitusta saavissa hankkeissa on noudatettu yhteisön ympäristölainsäädäntöä. Rahoitettaviksi ehdotettujen hankkeiden luonteen mukaan on pyydetty toimittamaan erityisesti seuraavanlaisia ympäristöasiakirjoja:

- tiedot toimista, jotka todennäköisesti (tai epätodennäköisesti) aiheuttavat merkittäviä haittoja Natura 2000 -kohteille (Natura 2000 -sertifikaatit)
- muu kuin tekninen yhteenveto hanketta varten tehdyistä ympäristövaikutusselvityksistä
- tietoja ympäristöviranomaisten, yleisön edustajien ja mahdollisesti muiden jäsenvaltioiden kanssa käydyistä neuvotteluista.

TEN-E-rahoitus hyväksyttiin komission yksiköiden analysoitua nämä tiedot myönteisin tuloksin.

7.2. Tutkimus ja kehitys

Euroopan unioni tukee energia-alan tutkimus- ja kehitystyötä eri rahoitusohjelmien, kuten puiteohjelmien (FP) ja Älykäs energiahuolto Euroopassa -ohjelman kautta. Nämä ohjelmat edistävät myös joitakin Euroopan laajuisia energiaverkkoja koskevia tavoitteita, kuten energian toimitusvarmuuden ja monipuolisuuden parantamista. Kauden 2002–2006 kuudennesta puiteohjelmasta tuettiin useita tutkimuksia, joissa oli mukana TEN-E-ulottuvuus. Näitä olivat esimerkiksi seuraavat:

- IRED – Integration of Renewable Energy Sources and Distributed Generation into the European Electricity Grid (uusiutuvien energianlähteiden ja hajautetun energiantuotannon integroiminen eurooppalaiseen sähköverkkoon) (FP6)
- FENIX – Flexible Electricity Networks to Integrate the Expected “Energy Evolution” (joustavat sähköverkot odotettavissa olevan energia-alan kehityksen integroimiseksi) (FP6)

²⁶ Neuvoston direktiivi 79/409/ETY, annettu 2. huhtikuuta 1979, EYVL L 103, 25.4.1979, s. 1–18.

²⁷ Neuvoston direktiivi 92/43/ETY, annettu 21. toukokuuta 1992, EYVL L 206, 22.7.1992, s. 7–50.

²⁸ Neuvoston direktiivi 85/337/ETY, annettu 27. kesäkuuta 1985, EYVL L 175, 5.7.1985, s. 40–48.

²⁹ Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2001/42/EY, annettu 27. kesäkuuta 2001, EYVL L 197, 21.7.2001, s. 30–37.

³⁰ Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2000/60/EY, annettu 23. lokakuuta 2000, EYVL L 327, 22.12.2000, s. 1–73.

- ENCOURAGED – Energy Corridor Optimisation for the European Markets of Gas, Electricity and Hydrogen (energiakäytävien optimointi Euroopan kaasu-, sähkö- ja vetymarkkinoita varten) (FP6).

Lisäksi Älykäs energiahuolto Euroopassa -ohjelmasta tuettiin useita hankkeita, esimerkiksi seuraavia:

- RESPOND – Renewable Electricity Supply – Interactions with Conventional Power Generation, Networks and Demand (uusiutuvista energianlähteistä tuotetun sähkön tarjonta – vuorovaikutus perinteisen sähköntuotannon, verkkojen ja kysynnän kanssa)
- TRADEWIND – Wind Power Integration and Exchange in the Trans-European Power Markets (tuulivoiman integroiminen ja vaihto Euroopan laajuisilla sähkömarkkinoilla).

7.3. Kilpailu

TEN-E-rahoitusta myönnettäessä erityistä huomiota kiinnitetään siihen, kuinka yhteensopivia valitut kaasuputkihankkeet ovat kaasudirektiivissä 2003/55/EY³¹ ja erityisesti sen 22 artiklassa tarkoitetun kolmansien osapuolten verkkoon pääsyä koskevan periaatteen kanssa. Periaatetta kolmansien osapuolten pääsystä verkkoon voidaan soveltaa myös sähköalan hankkeisiin, kuten sähködirektiivissä 2003/54/EY³² säädetään.

³¹ EUVL L 176, 15.7.2003, s. 57–78.

³² EUVL L 176, 15.7.2003, s. 37–56.